

Varde Ljus

Ett projekt som belyser LED lampor ur ett energisparande och kreativt perspektiv

Projektägare:

Gotlands Läns Hemslöjdsförening

Samverkansparter:

Svensk Form Gotland

Annells ljus+form

Osram

Sun Green Visby

Visby Design Grupp

Projektet finansierades genom Länsstyrelsen på Gotlands klimat och energieffektiviseringskampanj 2012.

2. Sammanfattning

Tävlingen Varde Ljus arrangerades av Svensk Form Gotland och Gotlands Läns Hemslöjdsförening i syfte att främja hållbar gotländsk klimat och energiutveckling. Tävligen har vänt sig till Gotländska designers, konsthantverkare och slöjdare för att placera den energibesparande LED tekniken i ett kreativt sammanhang som kan medverka till en ökad förståelse för energieffektivisering i samhället. Projektet har genomförts med stöd från Länsstyrelsen på Gotland via deras kampanj för klimat och energieffektivisering

Hur enkel kan en armatur bli?
Frode Falkenhaus

3. Innehållsförteckning	sid.
4. Bakgrund	4
4.1 Problem	4
4.2 Avgränsning	4
4.3 Mål	4
5. Litteraturstudie	5
6. Metod/genomförande	6
6.1 Resultat	8
7. Slutsats/ diskussion	9

4. Bakgrund

Utvecklingen av LED belysning har gått fort de senaste åren. Denna ljuskälla, som bygger på lysdioder (Light Emitting Diode) är väldigt energieffektiv i förhållande till sin ljuskvalité.

LED kommer troligen att dominera i belysnings-sammanhang i en nära framtid.

I dag finns redan ett stort utbud av olika lampor med LED teknik. Alltifrån enkla ficklampor till kraftiga byggstrålkastare. Livslängd över 20 000 timmar är inte ovanligt.

Elektroniken är som regel helt inkapslad varför LED tekniken ger stor frihet vid installation.

Komponenterna kommer sällan i konflikt med el och brandsäkerhet på samma sätt som analoga ljuskällor. Armaturer för detta område är fortfarande ett jungfruligt område.

Svensk Form och Hemslöjden på Gotland ville därför främja Gotländsk design och innovation genom en tävling i armaturer baserade på ledteknik. Projektet som skulle utmynna i en utställning under våren 2013, fick namnet *Varde ljus*.

Tävlingen skulle främst vända sig till professionella formgivare, designers, slöjdare och konstnärer som med LED - teknikens förutsättningar kunde bidra med spännande lösningar i discipliner som keramik, textil, skinn, trä, smide, sten och betong, glas. Genom denna projektidé hoppades vi skapa debatt om energiförbrukning och bidra till ökad användning av LED belysning på Gotland.

Denna ambition sammanföll med Länsstyrelsen på Gotlands kampanj för klimat och energieffektivisering våren 2012, där vi också kunde söka finansiering.

Byka –av återbrukad tvättmaskinstrumma
Av Petra Guteskär och Morgan Eriksson

4.1. Problem

LED, är den effektivaste ljuskällan i förhållande till energiförbrukningen världen hittills har skådat. Det lockar givetvis till att arbeta frikostigt med ljuset för att skapa effekter och dekoration. Men har vi gjort värden hållbarare om fler lampor får stå på längre eftersom de drar så lite ström? Kanske slutar LED äventyret i att vi använder mera elström just därför att lamporna drar så lite?

4.2. Avgränsning

För att få en rimlig storlek på projektet men ändå med kvalitet och djup avgränsade vi aktiviteterna till:

- Två seminarier som en grundläggande orientering om LED
- En paneldebatt om LED och energibesparing
- Jurybedömning och prisutdelning

4.3 Mål

Övergripande mål:

- Främja Gotländsk design och innovation inom området belysning och energispar
- Bidra till allmän upplysning kring LED och energisparfrågor
- Skapa debatt om vårt förhållande till energiförbrukning.

Mätbara mål:

- Få fram tio intressanta lampor baserade på LED teknik, varav en värdig vinnare.

5. Litteratur studie

Värt att veta om belysning med LED

- Utgiven av Ljuskultur i samarbete med Belysningsbranschens LED-grupp, www.ljuskultur.se

Våra vanligaste ljuskällor

– Annell Ljus och Form

Det nya LED – ljuset

– Ledkompendium från Annell Ljus och Form

Dark

– Inspirationskatalog från Dark at night nv. www.dark.be

Båt i pendel - Allmänbelysning av Jonas Kling, Gotlands lampfabrik

6. Metod/genomförande

Under våren 2012 lämnade Gotlands Läns Hemslöjdsförening in en ansökan om medel till Länsstyrelsens Klimat och energieffektiviseringskampanj för att genomföra tävlingen Varde Ljus. Samtidigt gjordes ett utskick till Gotländska konsthantverkare, designers och slöjdare. Gensvaret blev mycket positivt. När beslutet om finansieringen kom hösten 2012, gjordes en detaljerad planering och ett program för projektet togs fram. Samarbetet mellan Svensk Form Gotland(SFG) och Hemslöjdsföreningen(GLH) preciserades såtillvida att hemslöjdskonsulenterna ansvarade för de rent operativa delarna men använde sig av SFG styrelse och dess nätverk som referensgrupp. SFG tog ansvaret för jurybedömningen. Här beslutades att endast utse en förstaprisvinnare för att på så sätt öka prissumman till 10 000 kr. Strax därpå hölls en presskonferens där samtliga lokala tidningar samt radion mötte upp.

Via SFG styrelse fick vi kontakt med belysningsföretaget Annells Ljus och form i Stockholm.

Jonas Annell, belysningsexpert, besökte Gotland den 6-7 november 2012 och höll ett öppet föredrag för allmänheten om LED tekniken, belysningsfrågor och olika förutsättningar. Dagen därpå genomfördes ett föredrag i workshopsform för möjliga deltagare i tävlingen.

Några veckor senare sammanträdde juryn, Jenny Lundahl, arkitekt, Niklas Ödmann, ljusdesigner, och Frode Falkenhaus, hemslöjdskonsulent och formulerade bedömningskriterierna.

Varje objekt skulle bedömas utifrån:

- **Funktion** i förhållande till syfte, idé och hållbar utveckling
- **Ljuskvalitet**, det mest centrala funktionsbegreppet
- **Estetisk kvalitet** i form av helhet och upplevelse
- **Innovation** -rörande, material, funktion och produktion
- **Produktionsbarhet** - kan produkten mångfaldigast

Vernissage av utställningen Varde Ljus

Gloria – Rute Wood Craft
Krister Hafdell

En uppmaning om att anmäla sig gick ut till de som deltagit på föreläsningarna samt andra verksamma inom konsthantverk, slöjd och design. Dels för att få ett fastare grepp om projektet men också för att kunna skicka ut nyhetsbrev med information under projektets gång. Lagom till Jul lyckades vi få de tävlande sponsrade med LED komponenter från Osram och det gotländska företaget Sun Green.

I början av februari 2013 hade vi 16 anmälda , i slutet av månaden hade fyra hoppat av pga. tidsbrist. De flesta lämnade in sina tävlingsobjekt sista veckan i februari. Den 20 februari presenterades projektet på Länsstyrelsens "Energialog" på Wisby hotell.

Hemslöjdskonsulenterna började bygga utställningen och formulera utställningstexter redan i den första veckan i mars. En enkel utställning byggdes upp i Langska Huset, Visby, där strävan var att lyfta fram de enskilda objekten men ändå få dem att samspela. Invigningen ägde rum den 7 mars kl 19.00. Vernissagen drog ett femtital besökare som bjöds på cider och morötter som fick symbolisera projektet som incitament för hållbar utveckling.

En vecka senare, den 13 mars, hölls en paneldebatt om vårt förhållande till energiförbrukning. I panelen ingick:

Håkan Karlsson ekonomichef, Geab, Gotlands energi AB.

Niklas Ödmann Ljusdesigner, Black Ljusdesign

Anna Bäckstäde – Energi och klimatrådgivare Region Gotland

Lars Thomsson Nationell vindkraftssamordnare.

Frode Falkenhaus Hemslöjdskonsulent och aktiv i Svensk Form, Moderator

Debatten kom att handla mycket om de gröna energisystemens behov av energieffektivisering för att nå en hållbar linje. Vidare om politikens betydelse samt individens ansvar. (Se mer i Bilaga)

Tyvärr samlade debatten endast ett tiotal åhörare.

I början av vecka 12 sammanträdde juryn kring bedömningen av tävlingsbidragen. Alla bidrag bedömdes av var och en i juryn utifrån de angivna kriterierna på en skala från 1-5. Dessa poäng lades sedan samman. Med detta som grund vidtog en diskussion som i mångt och mycket handlade om sakliga tekniska frågor och ett ifrågasättande av det egna tyckandet. Många bidrag låg på en hög nivå och lamporna förde en tämligen jämn kamp om förstapriset.

Till slut enades Juryn om att Ulrika Björkman och Juri Markkulas bidrag "Nya nyanser av trä" var en värdig vinnare.

Motivering:

Arbetet har utmynnat i prototyper av lampor med stark förmåga att förmedla värme och atmosfär. Här harmonierar ledlampan med träfanerets värmekänslighet genom sin begränsade värmeutstrålning. Den kompromisslösa konstruktionen i organiska material ger möjlighet till återvinning inom det organiska kretsloppet, vilket ger projektet en hög hållbarhetsfaktor. Tillverkningstekniken med cad-ritningar och laserskärning ger låga produktionskostnader samt möjligheter till varierad utformning i såväl små som stora serier. (Se bilaga)

Torsdagen den 21 mars hölls en prisutdelningskväll med mingel där Svensk Form Gotlands ordförande Ahnie Gottberg delade ut första priset och Patrik Silvereke spelade dragspel.

En presskonferens om utfallet av tävlingen med intervju av Ulrika Björkman hölls onsdagen den 3 april. Utställningen plockades ned den 4 april.

Vinnarbidraget - Nya nyanser av trä
Ulrika Björkman och Juri Markkula

6.1.Resultat

Utifrån de mål som sattes upp för projektet har utfallet blivit mycket bra. Media visade stort intresse från första presskonferensen vilket bidrog till att det gotländska lokalsamhället redan från början fick god kännedom om projektet och resonemangen kring LED i energibesparingsperspektiv.

16 deltagare var anmälda i februari, 4 hoppade av pga. tidsbrist. Några av de tolv deltagarna i tävlingen hade samarbetsparter så egentligen var ytterligare 6 personer involverade i framtagandet av lamporna.

De flesta deltagarna hade gjort två lampor eller flera vilket gjorde att utställningen till slut rymde 27 lampor av mycket varierande slag.

Utöver att utse en vinnare skulle också juryn ge ytterligare nio omdömen. Då nivån i de flesta fall var ganska jämn beslutade juryn att ge ett omdöme till alla utställda objekt.

Invigningen av utställningen blev en succé med över 50 besökare

Projektets enda besvikelse var att paneldebatten om vårt förhållande till energiförbrukning lockade så få deltagare, endast tio åhörare.

3 presskonferenser arrangerades under projektiden. En i samband med projektstarten, en annan vid invigningen av utställningen och en tredje kring prisvinnaren och juryns resultat.

4 väl synliga annonser har gått ut via Gotlandspress i samband med seminarierna, invigningen, paneldebatten och prisutdelningen.

Vitsippa i polycarbonat
Av Caroline Liljeblad

Utställningen på Langska huset pågick en månad

7. Slutsats/diskussion

Vi ville med projektet koppla samman den energibesparande LED tekniken med kreativiteten och kunnandet inom konsthantverk slöjd och design samt utnyttja tillfället att inspirera Gotland att snabbare byta ut analoga belysningskällor mot LED.

Om ny teknik skall hjälpa oss att skapa ett samhälle som balanserar på sitt ekologiska fotavtryck måste utvecklingen ske så att en resurs eller energikrävande process byts ut mot en mindre krävande. Ex. en 60w glödlampa byts ut mot en 8w LED lampa med samma ljusstyrka.

Detta var också ett av de centrala teman vi arbetade med under projektet. Trots detta var många av bidragen rena prydnadslampor eller rentav ljussatta skulpturer. Ur ett hållbarhetsperspektiv skulle dessa lampor kunna ifrågasättas men ur ett designperspektiv, med en uttalat estetisk funktion, bedömdes dessa bidrag utifrån sitt estetiska syfte och fick ganska höga poäng.

Kanske är det så att inte ens i kretsar, som vi anser hör till de mer medvetna, är ambitionen att reellt bidra till ett hållbart samhälle, inte så stor som vi hioppas. De få besökarna på paneldebatten vittnar också om detta. Trots det har den totala satsningen och deltagarna i tävlingen bidragit till att synliggöra LED lampan som alternativ för den som vill spara energi.

Visby den 10 juni 2013-06-10

Barbro Ronsten

Ordförande, Gotlands Läns Hemslöjdsförening

Frode Falkenhaus

Projektledare
Hemslöjdskonsulent
och sekreterare i
Svensk Form Gotland

